

Protocol leer-, lees- en spellingproblemen en dyslexie 't Hooghe Landt, 2025

2025-2026

Onderwerp:	Protocol Leer, lees- en spellingproblemen en dyslexie 't Hooghe Landt
Van:	IOT & HLL
Status:	november 2025
Bijlagen:	Bijlage 1: Faciliteitenkaart Bijlage 2: Toelichting faciliteiten Bijlage 3: Dispensatieprotocol

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Hoofdstuk 1. Voorwaarden en doelstellingen protocol.....	2
Voorwaarden	2
Doelstellingen.....	3
Hoofdstuk 2. Doelgroep.....	3
Hoofdstuk 3. Signalering	3
Hoofdstuk 4. Ondersteuning in de klas	4
Sociaal-emotionele ondersteuning	4
Pedagogisch-didactische ondersteuning	5
Hoofdstuk 5. Compenserende ondersteuning.....	5
Mogelijke faciliteiten.....	6
Verplichtingen.....	6
Hoofdstuk 6. Dispenserende ondersteuning.....	6
Hoofdstuk 7. Ondersteuning buiten de klas	7
Hoofdstuk 8. Organisatie en communicatie	8
 Bijlage 1: Faciliteitenkaart	9
Bijlage 2: Toelichting mogelijke compenserende en dispenserende ondersteuning	10
Goede kopieën van antwoorden / PowerPoint met uitleg / aantekeningen gedeeld.....	10
Niet onvoorbereid hardop lezen	10
Gebruik maken van audio-ondersteuning.....	10
...bij (non-)fictieboeken.....	10
...bij schoolboeken	10
...bij toetsen.....	11
Kurzweil gebruiken bij het maken van toetsen	11
Gebruik grammaticahulpkaarten (Alleen in klas 2MHV en/of 3HV)	12
Tijdverlenging, inclusief luistertoetsen	12
Spelling anders rekenen	13
Leerling volgt aangepast programma Frans of Duits (Klas 2M/3H/3V)	13
Aangepast programma in de onderbouw	13
Aangepast programma bovenbouw.....	14
Ontheffingsmogelijkheid Atheneum.....	14
Bijlage 3: Dispensatieprotocol	16
Bronnenlijst.....	19

Inleiding

In onze schoolgids vermelden we op welke wijze de ondersteuning kan worden vormgegeven van leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte ([Artikel 2.92 van de WVO 2020](#)). Daarnaast hebben we een zorgplicht waarin er een passend onderwijsaanbod geboden dient te worden. In het verlengde hiervan is dit protocol 'lees- en spellingproblemen en dyslexie' opgesteld.

Dit protocol is erop gericht om invulling te kunnen geven aan het stimuleren van de taalontwikkeling van leerlingen, tijdig taalgerichte problemen te signaleren en leerlingen met lees- en spellingproblemen en dyslexie te ondersteunen gedurende hun schoolloopbaan.

Het protocol is gebaseerd op de wetgeving en richtlijnen die genoemd worden op de website van Dyslexie Centraal en in de handreiking 'Passend Examineren' van het CvTO (College voor Toetsen en Examens).

Om recht te doen aan inclusie wordt er in dit protocol gebruik gemaakt van de voornaamwoorden 'die' en 'diens'.

Hoofdstuk 1. Voorwaarden en doelstellingen protocol

Voorwaarden

1. Het protocol moet toegankelijk zijn voor leerlingen, ouders en collega's.
2. De afspraken in het protocol moeten gekend zijn door collega's en geïmplementeerd worden in het onderwijsaanbod.
3. Genoemde faciliteiten bestaan uit compenserende maatregelen, dispenserende maatregelen en remediëring. De remediëring wordt voornamelijk toegepast in de onderbouw.
4. De periode van de onderbouw wordt gebruikt om de ondersteuningsbehoefte(n) zo volledig mogelijk in kaart te brengen zodat de leerling aan de start van de bovenbouw helder heeft welke faciliteiten ondersteunend zijn en mogelijk zijn in het kader zoals beschreven staat in de handreiking 'Passend Examineren'.
5. Faciliteiten moeten praktisch uitvoerbaar zijn voor de school. Hierbij is het CMOO¹ betrokken.
6. Vakspecifieke afspraken die genoemd worden in dit protocol zijn bekend bij alle leden van de vakgroep en moeten opgenomen worden/zijn in het '[vakwerkplan](#)'.
7. Evaluatie van de toepassing van het protocol vindt elk schooljaar plaats in een vakgroepvergadering in de maand maart.

¹ Commissie Maatwerk Ondersteuning Onderbouw

Doelstellingen

De voornaamste doelstelling is om leerlingen met lees- en spellingproblemen en/of dyslexie een diploma te laten halen passend bij hun cognitief niveau. Om dat te kunnen bereiken wordt er door docenten, mentoren en in sommige gevallen het IOT² aandacht besteed aan passende leerstrategieën en het vergroten van zelfinzicht en zelfvertrouwen door een oplossingsgerichte aanpak. De mentor, de leerling en diens ouders zijn gezamenlijk verantwoordelijk om aan te geven wanneer er extra ondersteuning nodig is om het huidige onderwijsniveau in voldoende mate te kunnen volgen.

Hoofdstuk 2. Doelgroep

Dit protocol heeft in eerste instantie betrekking op leerlingen met een dyslexieverklaring die beschrijft op grond waarvan de diagnose dyslexie is gesteld, wat mogelijke verklaringen zijn en welke belemmeringen de leerling ondervindt bij het volgen van onderwijs. Daarnaast zijn er bij de verklaring handelingsadviezen opgesteld die ingezet kunnen worden in de (onderwijs-) loopbaan en in het dagelijks leven.

In tweede instantie beschrijft dit protocol ook mogelijke ondersteuning voor leerlingen met nog niet gediagnostiseerde dyslexie en leerlingen met een andere diagnose waarbij lees- en spellingsproblemen een aspect kunnen zijn, te denken valt uiteraard aan TOS, maar ook ASS, AD(H)D en DCD.

Hoofdstuk 3. Signalering

Als school hebben we ook een signalerende rol. Het komt regelmatig voor dat leerlingen in het PO niet in aanmerking kwamen voor een dyslexieonderzoek dat financieel wordt vergoed. Vanaf het VO worden dyslexieonderzoeken niet vergoed, maar we signaleren wel op geijkte momenten in de schoolloopbaan mogelijke dyslexie:

1. **Bij het bezoek aan de basisscholen** aan het einde van groep 8 wordt informatie over (mogelijke) dyslexie bij een leerling overgedragen. Met toestemming van ouders wordt een reeds afgegeven dyslexieverklaring gedeeld door de basisschool en in het leerlingvolgsysteem van 't Hooghe Landt opgeslagen. Ook worden de gegevens uit het leerlingvolgsysteem van het PO gedeeld, alsmede de scores voor de doorstroomtoets. Aanvullend ontvangt de school ook graag een digitale kopie van eventuele handelingsplannen.

² Intern OndersteuningsTeam

2. **Aan het begin van het schooljaar** worden alle brugklasleerlingen gescreend op leesvaardigheid, woordenschat en spelling via Cito-toetsen, zowel voor Nederlands als Engels. Leerlingen die een vol niveau onder hun geplaatste niveau scoren op een onderdeel, krijgen in een flexuur extra uitleg en oefening. Wanneer de resultaten van de eerste toetsweek bekend zijn, leggen mentoren die naast de gegevens van de basisschool en de gemaakte Cito-toetsen aan het begin van leerjaar 1. Leerlingen die dan opvallen op het gebied van leesvaardigheid en/of spelling worden individueel getest door middel van een vooronderzoek. De uitkomst hiervan wordt met de leerling, de ouders en mentor gedeeld. Vervolgens vindt er een gesprek plaats met de leerling en ouders over de resultaten tot nu toe en de mogelijke vervolgstappen. Een aanbeveling kan zijn om de leerling door een extern onderzoeksbureau op dyslexie te laten testen.
3. **Bij een rapportvergadering** kunnen resultaten naar voren komen die verder onderzoek noodzakelijk maken. Het komt regelmatig voor dat een leerling in latere schooljaren meer problemen ervaart met leesvaardigheid en/of spelling. Dit hoeft niet per se te duiden op dyslexie, maar we willen dan wel in gesprek met de leerling en ouders over de invulling van extra interne of externe ondersteuning.

Hoofdstuk 4. Ondersteuning in de klas

Sociaal-emotionele ondersteuning, 'goede gebruiken' voor de leraar:

- Ken als docent de mogelijke kenmerken van dyslexie. Doorgaans zijn deze leerlingen inventief en is het niet altijd zichtbaar wat ze nodig hebben.
- Loop wat vaker rond in de klas langs en vraag gericht naar de betekenis van een woord of een alinea of laat leerlingen uitleggen wat er bij een vraag specifiek bedoeld wordt. Ze lezen vaak over woorden/letters heen, missen daardoor context en maken dan hun eigen context.
- Bespreek als (brugklas-) mentor met de leerlingen hoe er in de klas omgegaan wordt met leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Bespreek dyslexie liever niet als enige diagnose, maar bespreek gelijk ook andere mogelijke relevante diagnoses.
- Leerlingen met dyslexie hebben vaak al veel negatieve ervaringen opgedaan. Spreek hen bemoedigend toe als je ziet dat ze iets moeilijk vinden of juist iets vermijden.
- Geef leerlingen met dyslexie feedback op de relatieve verbetering van hun resultaten en hun inzet, en niet alleen op het eindresultaat.

Pedagogisch-didactische ondersteuning, 'goede gebruiken' voor de leraar:

- Maak lesdoelen, het lesverloop en huiswerk aan het begin van de les bekend, het liefst visueel.
- Maak bij de indeling van de les ruimte voor het geven van individuele hulp.
- Zoek contact met een remedial teacher voor hulp aan een groepje leerlingen in jouw les. Dit kunnen ook leerlingen zonder dyslexie zijn, maar wel met lees- en/of spellingproblemen.
- Denk hierbij ook aan het leren onderscheiden van hoofd- en bijzaken, het leren formuleren van een antwoord, het juist leren interpreteren van een vraag en het leren reflecteren op het gemaakte huiswerk. Het is ook mogelijk om buiten de lessen af te stemmen met een remedial teacher over passende pedagogisch-didactische ondersteuning voor deze onderwerpen.
- Geef leerlingen voldoende tijd om hun werk te verbeteren. Leerlingen met dyslexie doen daar doorgaans langer over dan anderen. Geef eventueel antwoordenboekjes mee of zet antwoorden op Magister, zodat ze thuis verder kunnen nakijken.
- Laat aantekeningen lang op het bord staan. Leerlingen met dyslexie doen er doorgaans langer over om die over te nemen. Zet de PowerPointpresentatie na de les zo snel mogelijk in Magister. Op die manier heeft de leerling altijd volledige aantekeningen ter beschikking.
- Leerlingen met dyslexie hebben meer moeite om het taalgebruik waarin opdrachten zijn geformuleerd te ontcijferen. Dit kan zowel in woordbetekenis zitten als in lengte en opbouw van de vraagzin. Besteed aandacht aan vakspecifieke én algemene begrippen door leerlingen te laten verwoorden wat er bedoeld wordt met een stuk tekst of een vraagstelling. Het laten maken van aanvullende begrippenlijsten of stappenplannen kan ook helpend zijn.
- Geef leerlingen met dyslexie specifieke feedback op hun manier van voorbereiden op toetsen. Het is normaal dat ze bij toetsen voor talige vakken langere tijd in die voorbereiding steken dan leerlingen zonder dyslexie. Besteed veel aandacht aan leren leren en behandel hierbij bewezen leerstrategieën, passend bij het vak.
- Het is raadzaam om één format te hanteren waaraan werkstukken moeten voldoen qua uiterlijk en opbouw.

Hoofdstuk 5. Compenserende ondersteuning

Toegekende compenserende ondersteuning wordt op een persoonlijke faciliteitenkaart gezet. De faciliteitenkaart is een oranje, gelamineerd A5-vel waarop de faciliteiten vermeld staan waar de leerling gebruik van maakt. In overleg met de leerling worden vanaf de start van jaar 1 de faciliteiten doorgesproken en op basis daarvan wordt de inhoud opgesteld. Aanpassingen kunnen elk schooljaar, met uitzondering van het examenjaar worden gedaan in overleg met een remedial teacher.

Het uitgangspunt van 't Hooghe Landt is dat we de zelfredzaamheid en zelfstandigheid van een leerling vergroten en om die reden kennen we enkel de faciliteiten toe die de leerling daadwerkelijk nodig heeft en gebruikt.

Mogelijke faciliteiten

Hieronder staan de mogelijke compenserende faciliteiten. De toelichting ervan is te vinden in bijlage 2.

1. Goede kopieën van antwoorden / PowerPoint met uitleg / aantekeningen gedeeld
2. Niet onvoorbereid hardop lezen.
3. Toetsen voorgelezen met audio-ondersteuning.
4. Schoolboeken voorgelezen met audio-ondersteuning.
5. Gebruik grammaticahulpkaarten (Alleen in klas 2 en/of 3).
6. Tijdverlenging, inclusief luistertoetsen
7. Spelling anders rekenen

Verplichtingen

Op de achterkant van de faciliteitenkaart staan de verplichtingen voor de leerling. De kaart zal gaandeweg de schoolcarrière van een leerling hoogstwaarschijnlijk veranderen qua inhoud. Een leerling groeit en heeft bepaalde faciliteiten verderop in de leerjaren wel nodig en eerder niet nodig gehad of andersom. Leerlingen en ouders zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor het aanvragen van mogelijke aanpassingen van faciliteiten. Dit kunnen ze doen bij de mentor of direct bij de remedial teacher. Vervolgens wordt er afgestemd en afhankelijk van de aanpassing ook overlegd met de ondersteuningscoördinator, de orthopedagoog en/of specifieke vakdocenten.

Hoofdstuk 6. Dispenserende ondersteuning

In uitzonderlijke gevallen is het mogelijk om leerlingen aan het einde van de onderbouw (2M/3H/3V) een aanpassing in het onderwijsaanbod te doen met betrekking tot een tweede moderne vreemde taal (Frans of Duits). Hiervoor dienen ouders een schriftelijk verzoek te doen richting het CMOO³. Deze commissie bestaat uit de ondersteuningscoördinator, de orthopedagoog en een afdelingsleider.

Meer informatie hierover is opgenomen in bijlage 2⁴ en bijlage 3⁵.

³ Commissie Maatwerk Ondersteuning Onderbouw

⁴ Mogelijke compenserende en dispenserende ondersteuning

⁵ Dispensatieprotocol

Hoofdstuk 7. Ondersteuning buiten de klas

De mentor vormt het eerste aanspreekpunt voor de leerling/ouders. Zij bespreken de ondersteuningsbehoefte(n) en verwijzen de leerling/ouders door naar het IOT (intern ondersteuningsteam) of de remedial teachers. Zij stemmen mogelijke ondersteuning met de leerling en ouders af. Docenten bieden ondersteuning tijdens de (flex-) lessen en een remedial teacher biedt aanvullende taakgerichte ondersteuning.

De ondersteuning buiten de klas, geboden door een remedial teacher, vindt plaats tijdens reguliere lessen die de leerling kan missen. In overleg spreekt de remedial teacher met de leerling af welke vakken dit zijn en daar wordt zo goed mogelijk rekening mee gehouden. Er zijn twee remedial teachers en zij werken op beide locaties.

RT-ondersteuning betreft een half uur per 2 weken per leerling. Waar mogelijk clusteren we leerlingen uit dezelfde klas met dezelfde ondersteuningsbehoefte. In dat geval beslaat de tijdsduur een uur.

Inhoudelijk wordt de lesstof herhaald door de grammaticaregels uit te leggen en te oefenen, woordleerstrategieën te behandelen of juist leerstrategieën te bieden die het tekstbegrip kunnen vergroten. In elk gesprek werken we oplossingsgericht en handelingsgericht.

Hoofdstuk 8. Organisatie en communicatie

Het verstrekken van dit protocol is de taak van de schoolleiding, zowel aan collega's als toegankelijk stellen via intranet voor ouders en leerlingen. Toezien op naleving van dit protocol valt ook onder de verantwoordelijkheid van de schoolleiding en dient uitgevoerd te worden door de werkgroep Kwaliteitszorg.

Ouders van nieuwe leerlingen met dyslexie krijgen aan het begin van een schooljaar een uitnodiging voor de jaarlijkse dyslexieavond, waarbij de inhoud van dit protocol ook mondeling toegelicht zal worden. We bespreken wat mogelijk is en wat niet en lichten dit ook toe. Tijdens deze avond is er ook ruimte voor ervaringen delen en vragen stellen.

In het geval van het verkrijgen van een officiële dyslexieverklaring tijdens de schoolcarrière verwachten we van ouders dat ze deze verklaring inclusief handelingsadviezen delen met school. De leerling en diens ouders ontvangen vervolgens een persoonlijke uitnodiging van een remedial teacher om de mogelijke ondersteuning te bespreken.

Bijlage 1: Faciliteitenkaart

Naam:

Faciliteiten:

1. Goede kopieën van antwoorden / PowerPoint met uitleg / aantekeningen gedeeld
2. Niet onvoorbereid hardop lezen.
3. Toetsen voorgelezen met audio-ondersteuning: Vakken:
4. Schoolboeken voorgelezen met audio-ondersteuning: Vakken:
5. Gebruik grammaticahulpkaarten (Alleen in klas 2 en/of 3): Vak(ken):
6. Tijdverlenging, inclusief luistertoetsen
7. Spelling anders rekenen

Handtekening RT:

Wat we van je verwachten:

- A. Faciliteitenkaart altijd kunnen laten zien. Bij toetsen zichtbaar op tafel leggen.
- B. Zet "D", of "Dyslexie" op al het werk dat bij een docent wordt ingeleverd.
- C. Alleen gebruik maken van grammaticakaarten en opzoekgrammatica als je het in de les ook hebt gebruikt.
- D. Gebruik digitale middelen eerlijk. Bij misbruik vervalt het recht op de faciliteit.
- E. Vraag auditieve ondersteuning (=voorlezen van teksten) bij toetsen op tijd aan bij de afdeling en de docent(en) (twee weken van tevoren).
- F. Gebruik overhoorprogramma's.
- G. Zorg voor een goede werkhouding. Zowel in de klas als bij huiswerk maken en het plannen van je maak- en leerwerk.
- H. Zorg goed voor deze kaart. Zoek contact met een remedial teacher als de kaart kwijt is of onleesbaar is geworden.

Bijlage 2: Toelichting mogelijke compenserende en dispenserende ondersteuning

Voor alle hieronder genoemde ondersteuning geldt dat een faciliteit wordt toegekend als dit blijkt uit valide (onderzoeks-) verslagen en handelingsadviezen.

Goede kopieën van antwoorden / PowerPoint met uitleg / aantekeningen gedeeld

Leerlingen met dyslexie hebben meer tijd nodig voor bepaalde taken dan andere leerlingen, zo ook schrijven. In het geval van overschrijven van het bord en tegelijk naar uitleg luisteren resulteert vaak in halve aantekeningen in het schrift.

Als deze faciliteit op de kaart staat vraagt de leerling zelf aan de docent of hij de aantekeningen digitaal wilt delen.

Niet onvoorbereid hardop lezen

Leerlingen met dyslexie lezen langzamer (voor) en mogelijk ook met minder volume, struikelen over woorden en/of schaamte. Als een leerling dit op zijn kaart heeft staan, dan hoeft hij niet hardop voor te lezen in de klas als daar door de docent om gevraagd wordt. Voor de talen geldt wel dat een docent Engels wel kan vragen om een stukje tekst thuis voor te bereiden en de volgende les hardop in de les voor te lezen.

Gebruik maken van audio-ondersteuning

...bij (non-)fictieboeken

Op de website www.passendlezen.nl kunnen leerlingen tot 18 jaar met een leesbeperking* gratis lid worden. Op die manier heeft een leerling toegang tot (non-)fictieboeken in gesproken vorm. Het is aan te raden om deze vorm van ondersteuning in te zetten tijdens het lezen om de leesvaardigheid te blijven trainen en daarbij nieuwe woorden qua beeld te koppelen aan de klank. De boeken zijn zowel via een app als via een online player te beluisteren. Er is een ruime keus in leesboeken in het Nederlands, Engels, Frans en Duits. De keuze om gebruik te maken van deze faciliteit ligt volledig bij de leerling.

**De doelgroep met een leesbeperking wordt door de organisatie van Passend Lezen breed opgevat en is dus beschikbaar voor leerlingen met een visuele/cognitieve/motorische beperking en leerlingen met dyslexie, TOS, AD(H)D en ASS.*

...bij schoolboeken

In steeds meer digitale methodes is de mogelijkheid opgenomen om tekst voor te lezen. We adviseren om minimaal één periode deze manier van audio-ondersteuning toe te passen om in te kunnen schatten of dit bijdraagt aan het tekstbegrip.

Op de website van Dedicon kunnen ouders de schoolboeken in gesproken vorm bestellen. De keus hiervoor ligt bij de leerling en de ouders. De school ziet hierbij geen organisatorische en financiële rol voor zich.

Wanneer er gebruik wordt gemaakt van deze faciliteit, verzoeken we de leerling de vakken van de gesproken boeken door te geven aan een remedial teacher. Deze faciliteit zetten we vervolgens op de oranje kaart zodat docenten in de lessen hier rekening mee kunnen houden.

...bij toetsen

Toetsen voorgelezen krijgen met een computerstem met een passend tempo kan ondersteunend zijn tijdens het lezen van lange stukken tekst en complexe vraagstellingen.

Het schooljaar 2025-2026 wordt het laatste jaar dat leerlingen bij een toets gebruik kunnen maken van het programma Kurzweil. Vanaf het schooljaar 2026-2027 worden toetsen digitaal afgenomen met Test Correct. Hierbij heeft elke leerling toegang tot de voorleesmogelijkheid.

De leerling is zelf verantwoordelijk om bedrade oordopjes of een koptelefoon mee te nemen naar de toets. De surveillant is verantwoordelijk om te controleren of de telefoon uit staat voordat de toetsafname is gestart, in verband met mogelijke connectie via bluetooth.

Uit organisatorisch, inclusief en financieel perspectief is ervoor gekozen om via eenduidige en betrouwbare software audio-ondersteuning te bieden. De organisatie rondom Kurzweil is niet gebruiksvriendelijk en zeker niet veilig in het kader van mogelijke datalekken. In de praktijk kiezen bepaalde leerlingen niet (meer) voor deze vorm van audio-ondersteuning vanwege de organisatie die eraan gekoppeld is.

Vanuit financieel oogpunt is het niet efficiënt om voor zowel Kurzweil als Test Correct licenties af te sluiten wanneer er in functie te veel overlap zit. Kurzweil kost de school jaarlijst bij benadering 5000 euro bij een leerlingaantal van 1400 en een losse licentie kost een ouder bijna 500 euro.

Kurzweil gebruiken bij het maken van toetsen

Wanneer de leerling, de ouders, de mentor en een vakdocent dit een goede ondersteuning lijkt, gaat een remedial teacher in gesprek met de leerling. Bij dit gesprek wordt het programma getoond, door de leerling geoefend en besproken of dit helpend is bij het lezen.

Om gebruik te kunnen maken van Kurzweil tijdens het maken van een toets moet een leerling twee dingen op tijd doen:

1. Twee weken van tevoren bij de afdeling aangeven, per mail, dat hij een Kurzweil-laptop nodig heeft en voor welke vakken.
2. De leerling kijkt zelf in het PTO/PTA welke toets geschikt zouden zijn om voorgelezen te worden (toetsen met veel tekst).
Twee weken van tevoren bij de docent(en) aangeven, ook per mail, dat ze gebruik willen maken van Kurzweil voor hun vak. De docent(en) zetten vervolgens in Pdf-formaat de toets op een USB-stick, een word-document kan niet worden ingelezen door Kurzweil. De school voorziet elke vakgroep van een x aantal USB-sticks.

Gebruik grammaticahulpkaarten (Alleen in klas 2MHV en/of 3HV)

Het gebruik van grammaticahulpkaarten gebeurt thuis, in de les en bij toetsen. Deze kaarten mogen niet meer worden gebruikt in de klassen 3M/4H/4V en hoger. In plaats daarvan mogen leerlingen een woordenboek met opzoekgrammatica gebruiken. Gebruik van een woordenboek bij (het gedeelte van) een toets waarin idioom wordt getoetst is niet toegestaan. Leerlingen mogen hulpkaarten of woordenboek alleen gebruiken bij een toets als ze deze hulpmiddelen ook in de les hebben gebruikt. De docent ziet hierop toe.

Voordat deze faciliteit op de kaart wordt vermeld bespreekt de mentor met de leerling de hoeveelheid tijd die aan het maak- en leerwerk wordt besteed (zowel in als buiten de les), welke leerstrategieën gehanteerd worden. Bij de desbetreffende docent wordt nagegaan in welke mate er fouten gemaakt worden in de grammatica.

De remedial teacher ontvangt van de mentor een terugkoppeling en op basis daarvan kan deze faciliteit geboden worden. Als de mentor ondersteuning nodig heeft in het voeren van dit type gesprekken kan die contact zoeken met een remedial teacher om dit goed voor te bereiden.

De leerling ontvangt een grammaticakaart als er voldaan kan worden aan onderstaande voorwaarden:

- Als de leerling voldoende tijd besteedt aan het maak- en leerwerk
- Als diens leerstrategieën op orde zijn
- Als er ondanks de twee bovengenoemde voorwaarden alsnog te veel fouten in de grammatica worden gemaakt.

Bij het verstrekken van een grammaticakaart wordt het gebruik ervan uitgelegd door een remedial teacher. Het gebruik van deze kaart kan houvast bieden en de visuele herhaling kan bijdragen aan het automatiseren van de grammaticaregels.

Voornamelijk bij de grammaticakaart voor Engels wordt er ingestoken op afbouw van het gebruik ervan in het laatste jaar van de onderbouw.

Tijdverlenging, inclusief luistertoetsen

Als er sprake is van een deskundigenverklaring zou als automatisme kunnen worden toegepast: wie een verklaring heeft, krijgt tijdverlenging. Het beoordelen van de vraag of door het toepassen van tijdverlenging een belemmering doeltreffend wordt ondervangen, vergt echter een inhoudelijke afweging. Het generiek toepassen van aanpassingen voor groepen kandidaten kan niet aan de orde zijn. Passend faciliteren betekent het creëren van maatwerk op basis van geconstateerde belemmerende en bevorderende factoren in de dagelijkse onderwijspraktijk. Op het moment dat uit handelingsadviezen en eerdere toetsresultaten naar voren komt dat tijdverlenging passende ondersteuning is, dan kan het worden toegekend.

Het is mogelijk dat een leerling aan de start van het voortgezet onderwijs binnen de reguliere tijd zijn toetsen af krijgt, maar naarmate de schooljaren vorderen en daarmee de teksten langer en complexer worden dit niet meer mogelijk zal zijn.

In dat geval neemt de leerling contact op met zijn mentor en/of de remedial teacher om dit aan te geven.

Eveneens is het mogelijk dat een leerling juist vanaf leerjaar 1 baat heeft bij tijdverlenging, maar later in zijn schoolloopbaan niet meer. Ook dan vragen we de leerling dit aan te geven. De extra tijd niet (meer) nodig hebben zorgt doorgaans voor het vergoten van zelfvertrouwen.

Bij het toekennen van deze faciliteit krijgen leerlingen tot 25% meer tijd voor het maken van toetsen. Bij toetsen in de toetsweek wordt langer doorgewerkt. Met het oog op inclusief onderwijs is het advies om voor toetsen buiten de toetsweken een maximum tijdsduur van 45 minuten te hanteren voor elke leerling.

Voor kijk- en luistertoetsen kan een leerling een aangepaste versie maken waar na een vraag extra denktijd is ingepland.

Spelling anders rekenen

Bij het centraal examen weegt spelling voor elke leerling voor ongeveer 10% mee in het totaal aantal te behalen scorepunten voor dat examen. Een leerling kan bij het centraal examen dus nooit meer dan (ongeveer) 1 punt aftrek van het totaalcijfer (van 1-10) krijgen voor spelling. Deze examenregel hebben we overgenomen in de faciliteit 'spelling anders rekenen' en geldt bij alle talen. Bij toetsen waar expliciet spelling wordt getoetst, geldt deze regel niet. Vakgroepen geven op een toets duidelijk aan op welke manier voor leerlingen met dyslexie spelfouten worden meegerekend. Alle spelfouten worden aangestreept, net als bij andere leerlingen.

Bij nabespreking van gemaakte toetsen is het raadzaam dat de leerling bovenstaande regel m.b.t. nakijken terug kan vinden in zijn gemaakte werk. Niet elke leerling met dyslexie heeft problemen met spelling. Deze faciliteit wordt dus enkel toegekend als dit blijkt uit het onderzoeksverslag.

Leerling volgt aangepast programma Frans of Duits (Klas 2M/3H/3V)

Moderne vreemde talen maken een belangrijk deel uit van het curriculum. Er zijn verschillende opties om rekening te houden met de mogelijkheden van de leerling met een beperking met inachtneming van de eisen in het onderwijs en in de wijze van examinering.

In onderstaande figuur wordt weergegeven wat de mogelijkheden zijn volgens het uitvoeringsbesluit WVO 2020 voor aanpassingen in het onderwijsaanbod in het kader van een tweede moderne vreemde taal.

Aangepast programma in de onderbouw

De school kan in de onderbouw van vmbo, havo en vwo zelf invulling geven aan het onderwijs in die tweede moderne vreemde taal. Het is belangrijk dat er rekening gehouden wordt met de doorstroommogelijkheden van de leerling. De school moet hier dus heel zorgvuldig mee omgaan, omdat de Inspectie zegt dat je alle leerlingen in staat moet stellen om het vak in de bovenbouw te kiezen.

Belangrijk daarbij is dat scholen voordat ze kiezen voor in dit geval gedeeltelijke dispensatie eerst inzetten op ondersteuning in en buiten de les en gebruik van compenserende faciliteiten. Dyslexie hebben betekent namelijk niet dat je helemaal geen vreemde taal kunt leren. In bijlage 3 vindt u het dispensatieprotocol dat als toetssteen gebruikt wordt bij (gedeeltelijke) dispensatievraagstukken.

Aangepast programma bovenbouw

Vrijstellingen voor of aanpassingen van het onderwijs in een tweede moderne vreemde taal in de onderbouw, hebben consequenties voor de profielkeuze in de bovenbouw. Bij de profielen Economie (vmbo-tl) kunnen ze Frans of Duits omzeilen door wiskunde te kiezen.

In de bovenbouw van het vmbo (**artikel 2.33**) zijn er weinig mogelijkheden tot ontheffingen geregeld, omdat er in de verschillende sectoren veel keuzevrijheid is. Het probleem kan meestal worden omzeild door Frans of Duits niet te kiezen. De mogelijkheden voor ontheffing bij havo en vwo staan beschreven in **artikel 2.9**. Havoleerlingen kunnen de tweede moderne vreemde taal vermijden door een ander profiel te kiezen dan Cultuur en maatschappij. Havoleerlingen die in de onderbouw een aangepast programma voor Frans of Duits hebben gevolgd, kunnen dus kiezen voor de profielen Natuur en Techniek, Natuur en Gezondheid en Economie en Maatschappij. Binnen deze profielen is een tweede moderne vreemde taal niet verplicht.

In de bovenbouw van het vwo is in het gemeenschappelijke deel een tweede moderne vreemde taal verplicht. De tweede moderne vreemde taal kan dus niet vermeden worden door een profielkeuze, maar voor vwo-leerlingen op het atheneum is een ontheffingsmogelijkheid geregeld in de wet (**lid 1 van artikel 2.9**). Voor leerlingen op het gymnasium is geen ontheffingsmogelijkheid geregeld, omdat daar de klassieke taal in plaats van de tweede moderne vreemde taal komt.

Ontheffingsmogelijkheid Atheneum

In een van de volgende gevallen kan het bevoegd gezag voor atheneumleerlingen ontheffing voor de tweede moderne vreemde taal verlenen (**lid 1 van artikel 2.9**). Namelijk als leerlingen:

- een diagnose hebben die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke diagnose die effect heeft op taal;
- een andere moedertaal hebben dan de Nederlandse taal;
- onderwijs volgen in het profiel Natuur en Techniek of het profiel Natuur en Gezondheid en het onderwijs in de taal verhindert naar verwachting een succesvolle afronding van de opleiding.

Het is de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag van de school om per geval de mogelijkheden voor vrijstelling te bekijken en de afweging zorgvuldig te maken. De leerling moet in plaats van de taal een vervangend vak kiezen met een normatieve studielast van ten minste 440 uren. De keuze is afhankelijk van het aanbod van de school. Er is geen toestemming van de inspectie nodig en er hoeft ook geen melding gemaakt te worden bij de inspectie. Wel moet je deze

ontheffing vastleggen in het leerlingdossier, omdat een school moet kunnen aantonen op grond waarvan bepaalde leerlingen een ontheffing voor de tweede moderne vreemde taal op het atheneum heeft gekregen en welk ander vak daarvoor in de plaats wordt gevolgd. Wanneer het gaat om aanpassingen aan het onderwijsprogramma of om vrijstellingen van (onderdelen van) bepaalde vakken is het van belang om goed de doorstroommogelijkheden van de leerling in het oog te houden.

Bijlage 3: Dispensatieprotocol moderne vreemde taal (Frans/Duits)

Vooraf

Dit dispensatieprotocol geldt alleen voor leerlingen met een geldige dyslexieverklaring, of een geldige diagnose voor ASS. Het geldt ook voor leerlingen die een andere vreemde taal (kunnen) volgen in plaats van Frans of Duits.

Vrijstelling voor het volgen van een moderne vreemde taal, of het volgen van een speciaal programma voor dat vak, is maatwerk. Dat betekent dat het protocol zoals hier beschreven een belangrijke richtlijn is, maar dat er redenen kunnen zijn om ervan af te wijken. Ook ouders moet duidelijk worden gemaakt dat het gaat om een beslissing in uitzonderlijke gevallen, en niet om een faciliteit die routinematig wordt toegekend.

I. Onderbouw

Hier onder vallen klas 2VMBO-T/H/V en klas 3H/V.

Klas 1 behoort ook tot de onderbouw, maar aangezien de leerlingen enkel nog Frans aangeboden krijgen én dit meestal hun eerste kennismaking is met het leren van deze taal, kiezen we ervoor om vanaf klas 2 de mogelijkheid tot dispensatie toe te kennen.

A. Vrijstelling

In klas 2VMBO-T is vrijstelling voor Frans **of** Duits mogelijk. Niet voor beide vakken. Er moet door de leerling wel een aangepast programma worden gevolgd. In de tweede en derde klassen H/V is geen vrijstelling mogelijk.

B. Volgen aangepast programma

In alle genoemde tweede en derde klassen is er de mogelijkheid om een speciaal programma te volgen. Dit kan voor beide talen, dus voor Frans **en** Duits.

Omdat leerlingen op 't Hooghe Landt echter in klas twee beginnen met het vak Duits is het volgen van een speciaal programma voor Duits in de eerste helft van klas 2 niet aan de orde. In de eerste helft van dat schooljaar gaat het dus alleen om een speciaal programma voor Frans. Voor leerlingen uit 2VMBO-T is het mogelijk om bijvoorbeeld een vrijstelling voor Frans, gecombineerd met een speciaal programma voor Duits te hebben.

Voor leerlingen uit HV2/3 kan er een speciaal programma worden gevolgd voor Frans vanaf begin van klas 2 en/of Frans en Duits vanaf de tweede helft van klas 2, of vanaf het begin van klas 3.

II. Bovenbouw

Hier onder vallen klas 3VMBO-T en hoger, en klas 4H/V en hoger.

A. Vrijstelling

Voor een enkele leerling in bovenbouw VMBO-T is er een mogelijkheid van vrijstelling. Dit heeft meestal te maken met de vrijstelling in klas 2. De meeste leerlingen kiezen een vakkenpakket zonder tweede vreemde taal.

In de bovenbouw van HAVO is geen vrijstelling geregeld. Leerlingen kunnen een vakkenpakket kiezen zonder tweede vreemde taal.

Voor leerlingen in klas V4 kan vrijstelling voor een tweede moderne vreemde taal worden aangevraagd. Dit op grond van de wettelijke regeling. Er moet door de leerling wel een vervangend programma/vak worden gevolgd.

B. Volgen aangepast programma

In geen van de genoemde klassen is een aangepast programma mogelijk. Leerlingen zijn dan al bezig met het examenprogramma, en een aangepast programma voor de talen is daarbij niet aan de orde.

III. Procedure

- Ouders vragen bij de leiding van de betreffende afdeling één van de genoemde speciale regelingen aan.
- Ouders dragen daarbij argumenten aan:
 - A) leerlingen hebben een stoornis die specifiek betrekking heeft op taal of een zintuiglijke stoornis die effect heeft op taal.
 - B) leerlingen dreigen te blijven zitten op het cijfer voor de vreemde taal.
 - C) het is uitgesloten dat inzet, aanpak of concentratiegebrek vanwege andere redenen ten grondslag ligt aan de tegenvallende resultaten voor de vreemde taal.
 - D) leerlingen uit VWO 4 volgen het profiel Natuur en Techniek of Natuur en Gezondheid.
- Ouders en leerlingen zijn zich bewust van de gevolgen voor de keuzemogelijkheden in het vervolg van de opleiding.
- De afdelingsleiding beslist, na overleg met vakdocenten, RT, leerlingbegeleiding, orthopedagoog.
- In overleg met ouders en leerling wordt vrijgekomen tijd ingevuld.
- Voor leerlingen uit VWO 4 geldt dat er minimaal 440 uur moet worden ingevuld.

IV Wettelijke regelingen

A. Vrijstelling voor Frans of Duits in VMBO-T 2.

[artikel 22 Inrichtingsbesluit WVO](#)

B. Vrijstelling voor Frans of Duits bovenbouw VMBO.

[Inrichtingsbesluit WVO, artikel 26n.](#)

C. Vrijstelling voor Frans of Duits in VWO 4.

[artikel 26e Inrichtingsbesluit WVO](#)

Bronnenlijst

[Homepage | Dyslexie Centraal](#)

[Overdracht PO-VO | Dyslexie Centraal](#)

[Signaleren in het VO | Dyslexie Centraal](#)

[Ondersteuning leerlingen met lees- en/of spellingproblemen en dyslexie | Dyslexie Centraal](#)

[Vrijstellingen bij de talen | Dyslexie Centraal](#)

[Handreiking Passend Examineren](#)

[wetten.nl - Regeling - Uitvoeringsbesluit WVO 2020 - BWBR0045787](#)